Lakivaliokunnalle 4.10.2017

Monimuotoiset perheet -verkosto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi lakivaliokunnassa koskien hallituksen esitystä eduskunnalle etu- ja sukunimilaiksi ja laiksi rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta.

Verkosto lausuu kantoinaan seuraavaa:

Yleistä

Nimilaki on laki, jossa säädetään jokaiselle yksilölle hyvin henkilökohtaisesta asiasta - omasta nimestä. Tämän sääntelyn tulisi olla mahdollisimman väljää ja ihmisen yksilöllisyyttä, identiteettiä sekä elämäntilanteiden ja perhesuhteiden monimuotoisuutta kunnioittavaa.

Mitä enemmän lapselle nimen antamiseen ja/tai lapsen tai aikuisen uuden nimen ottamiseen liittyy etenkin juridisiin perhesuhteisiin liittyvää sääntelyä, sen hankalammin laki toimii alati monimuotoistuvassa yhteiskunnassa.

Nyt käsillä olevassa nimilain uudistuksessa on joiltain osin loivennettu sääntelyä ja mahdollistettu perhesuhteiden laajempi huomioiminen, mutta voimaan ollaan jättämässä myös lukuisia monimuotoisten perhesuhteiden ja yksilöiden elämäntilanteen kannalta hankalaksi osoittautuvia säännöksiä. Esimerkiksi vahvan sukunimen suojan voimaan jättäminen vaikeuttaa sukunimiyhteyden turvaamista monimuotoisissa perhetilanteissa.

Sukunimi

Monimuotoiset perheet verkosto pitää kannatettavana lakiesityksessä esitettyä lähtökohtaa, jonka mukaan aviopuolisot voivat säilyttää avioituessaan oman nimensä. Myös esitys, jonka mukaan kaksiosaiset, puolisoilla ennen avioitumista olleista sukunimistä muodostuvat sukunimet sallitaan avioliittoa solmittaessa ja että kaksiosaisen sukunimen käyttö tulee mahdolliseksi molemmille puolisoille, on kannatettava. Tärkeää on, että puolisot saavat, kuten esitetään, itse valita nimien järjestyksen ja että puolisoiden kaksiosaisten sukunimien ei tarvitse olla samassa järjestyksessä toisiinsa nähden.

Verkosto pitää myös kannatettavana sitä, että rekisteröidystä parisuhteesta annettua lakia muutetaan siten, että nimilain puolisoita koskevia säännöksiä sovellettaisiin jatkossa myös rekisteröidyn parisuhteen osapuoliin.

Perusteltuna voidaan pitää myös ehdotusta siitä, että lainsäädännön tasolle tuodaan nimilautakunnan linjaus, jonka mukaan samassa osoitteessa asuvien avoliitossa elävien yhteistä sukunimeä koskevia hakemuksia on vakiintuneesti puollettu, jos avopuolisoilla on ollut yhteinen tai yhteisessä huollossa oleva lapsi.

Monimuotoiset perheet
Kaikkien perheiden Suomi
Simonkatu 8 A, 3 krs, 00100 Helsinki
www.monimuotoisetperheet.fi

Lapsen sukunimen määräytyminen

Perheiden moninaisuuden näkökulmasta lapselle olisi voitava antaa sellainen sukunimi, joka huomioi hänen tosiasialliset perhesuhteensa ja vahvistaa niitä sukunimiyhteydellä. Lapselle olisi voitava antaa (syntymässä tai myöhemmin) sama sukunimi kuin hänen tosiasiallisella vanhemmallaan, silloin kun vanhempia on useampia kuin kaksi tai kun on kyse uusperheestä.

Tältä osin esityksen §16 kohta 6 on erittäin kiitettävä uudistus. Verkosto pitää tärkeänä sen varmistamista, että tätä kohtaa voidaan soveltaa mahdollisimman laajasti erilaisiin perhetilanteisiin silloin, kun menettely on lapsen edun mukainen.

Lapsen edun mukaista voi myös olla, että hänelle annetaan sama nimi kuin hänen puolisisaruksellaan tai tosiasiallisella sisaruksellaan on. Vastaavasti lapselle olisi voitava antaa sen vanhemman nimi, joka on antanut hänet adoptoitavaksi.

Kannatettavaa on, että sijaisvanhemman sukunimi voidaan antaa lapselle ehdotetun 27§ mukaisesti. Verkosto kannattaa myös tapaa, jolla perheen sisäinen adoptio on otettu huomioon § 8.

Verkosto kannattaa sitä, että säännös, jonka mukaan tuomioistuin voi lapsen isyyden kumoamisen jälkeen päättää, että lapsi on velvollinen ottamaan sen sukunimen, joka toisella vanhemmalla oli lapsen syntymän hetkellä, poistetaan.

On tärkeää, että lapsella on nimiasiassa mahdollisimman laajat oikeudet päättää ja tulla kuulluksi. Esitetyn säädöksen mukaan 15 vuotta täyttäneen lapsen osalta hänen mielipidettään pidetään ratkaisevana ja asia voidaan ratkaista hänen aloitteestaan. Tätä nuoremmalle annetaan mahdollisuus vastustaa nimenmuutosta. On myös tärkeää, että lapsen toistuva nimen muuttaminen edellyttää raskaampaa viranomaiskäsittelyä. Lapsen etu ei ole, että nimeä muutetaan usein.

Sukunimisuoja

Sukunimisuojasta tulisi luopua. Sukunimisuoja toimii lapsen edun vastaisesti hankaloittaessaan lapsen tosiasiallisten perhesuhteiden vahvistamista yhteisellä sukunimellä. Näin ollen se asettaa yksittäisten sukunimien suojan lapsen edun edelle.

Sukunimisuojasta luopuminen poistaisi nykylainsäädännössä olevat esteet sen tieltä, että lapsen sukunimi olisi olemassa olevien perhesuhteiden mukainen.

Periaatteessa nämä asiat voidaan esitetyllä tavalla hoitaa erikseen poikkeussäännöksin tai erillisillä anomuksilla, mutta tämä toimintatapa asettaa päätösvallan sukunimiasiassa viranomaisille ja todisteluvelvoitteen perhesuhteen osalta hakijalle. Erillinen hakumenettely myös lisää turhaa byrokratiaa.

Jos sen sijaan sukunimisuojasta luovutaan, voisi sukunimen valita kaikissa tilanteissa lapsen tosiasiallisten perhesuhteiden mukaan.

Etunimi

Verkosto kannattaa ehdotusta, että etunimiä voisi ottaa neljä. Se, että etunimen ei ehdotuksen mukaan edellytetä olevan kotimaisen nimikäytännön mukainen on kannatettava. Myös pyrkimys nimenmuutoskäytäntöjen yksinkertaistamiseen on myönteinen.

Verkosto **ehdottaa etunimien sukupuolisidonnaisuudesta luopumista.** Etunimen sukupuolittaminen vaikeuttaa sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten elämää. Kuten sukunimen kohdalla, myös etunimen kohdalla mahdollisimman väljä sääntely mahdollistaa parhaalla mahdollisella tavalla kunkin ihmisen yksilöllisyyden huomioimisen.

Etunimen sukupuolisidonnaisuus on haastava lähtökohta useiden kansainvälisesti eri sukupuolen käytössä olevien nimien kohdalla. Lisäksi nykymuotoinen laki vaikeuttaisi sukupuolineutraaliksi mieltyvien uudisnimien käyttöön ottamista, sillä nimen sukupuolineutraalius lakkaa käytännössä, kun se on käytössä viidellä tai useammalla tiettyä sukupuolta (juridisesti) edustavalla henkilöllä.

Ylipäänsä on vaikea nähdä tarvetta kovin tarkasti säännellä etunimien sukupuolisidonnaisuutta, sillä kuten itse mietinnössäkin todetaan, ihmisten yksilöinti ja tunnistaminen ovat siirtyneet toteutettavaksi henkilötunnuksen perusteella nimen sijaan. Nimen sukupuolella ei siis ole myöskään viranomaistyöskentelyn kannalta mitään merkitystä.

Kohtuun kuolleen lapsen nimeäminen

Laki velvoittaa hautaamaan raskausviikko 22 jälkeen kohtuun kuolleen lapsen. Tätä lasta ei kuitenkaan tämänhetkisen lainsäädännön mukaan voi merkitä väestörekisteriin eikä hänelle voi antaa virallista nimeä. Kuolleena syntyneen lapsen hautaamisen jälkeen heistä ei siis löydy tietoa mistään rekisteristä. Nimilaissa tulee säätää mahdollisuus nimetä myös raskausviikon 22 jälkeen kuolleena syntynyt lapsi.

Käsittelytavoista

On kiitettävää, että yksinkertaiset ja selkeät ilmoitus- ja hakemusasiat hoituisivat jatkossa sähköisesti.

Lisätietoja:
Anna Moring
Projektipäällikkö
Kaikkien perheiden Suomi -hanke
Monimuotoiset perheet -verkosto
anna.moring@monimuotoisetperheet.fi
050 3750832